

ügyi kockázat lefedezése. * Kereskedelmi hitelezés. * Pénzgazdálkodás. * Vállalatfelvásárlás, vállalatgyűjtés. * Nemzetközi pénzügyi menedzsment.

Külön-külön és méginkább együtt, összefüggéseikben olyan tárgykörök, amelyek ismerete nélkülözhetetlen mindenki számára, aki vállalatok pénzügyeiben dönt. Szintúgy annak, aki olyan benyomást akar kelteni, hogy annál a cégnél jó kezekben vannak a pénzügyek.

O. P.

A MŰVÉSZET TÖRTÉNETE

*A Rokokó és a Klasszicizmus,
Romantika, Realizmus és Szecesszió*

Magyar Könyvklub, 2001

A szép képek, az érdekes és tanulmányos művészet- és kortörténeti ismertetések, a műalkotások bemutatásai és elemzései gazdagságának boldog zavarával küzd, aki megkísérel e sorozat kötetéről számot adni. Kellemes probléma, csak minél gyakrabban legyen dolgunk vele. A sornak így a végéhez közeledve, immár az eddig látt- és olvasottakon nevelkedett meggyőződéssel, kétség vagy fenntartás nélkül mondhatjuk, hogy akit érdekelnek a képző- és építőművészek, azok alkotásai és a kiemelkedő alkotók világa, munkássága, az hacsak teheti, ne hagyja ki ezeket a könyveket.

A Rokokó és a Klasszicizmus a sorozat 11. kötete a XVIII. század, a „Nagy Évszázad” művészetének világába kalauzol, nagyon sok részlettel, hivatkozásokkal, az eltérő vagy éppen szembenálló nézetek bemutatásával gazdag elemzést nyújtva. Már a keret adó korszak körülhatárolása is igen érdekes: „A Nagy Évszázad Angliában már az 1688-as forradalommal kezdődött, Oroszországban viszont na-

gyon későn, 1763-ban, Nagy Katalin trónralépésével. Franciaországban XIV. Lajos 1715-ben Versailles-ban bekövetkezett halála jelentette annak a századnak a kezdetét, amely legalábbis a kultúrát tekintve franciának mondható. Spanyolországban 1713-ban a Habsburg-dinasztiát a Bourbonok váltották fel, és ott ez az uralkodóházváltás jelentette az új idők kezdetét.” E korszak hozza létre az esztétikát, és úgyszintén a művészetkritikát.

Rokokó: bájoság és érzékiség – a gáláns műfaj. A Napkirály halála után, a rokokó vált a versaillesi udvar merev társadalmi konvencióitól, az addigi szigorú etikettől szabadulni akaró francia arisztokrácia kedvelt stílusirányzatává. A nemesek és a gazdag polgárok többsége lemondott a kifelé mutatott pompáról, és inkább a kényelmesen és luxussal berendezett otthonuk érdekeltte őket. A gáláns festészet félretette a mitológiai, történelmi, allegorikus témákat, és az ember valós létezését, pontosabban e létezés kedves, bájos vonásait, mozzanatait igyekezett megmutatni: a magánélet diszkrét örömeit, a vidéki élet és különösen a szerelem idilli jeleneteit. Ez a stílus az emberi természet új értelmezése nyomán és annak eredményeként született – eszerint a legfontosabb a jelen közvetlensége, a legközelebb eső valóság, a mindennapi élet és a vágy, a jólét, a kényelem és a boldogság. Filozófusok ajánlottak módszereket annak a lelkiállapotnak az eléréséhez, amelyben a képességek és az érzékek harmóniája számított igazán lényegesnek, költők és írók dicsőítették az életörömet és az optimizmust. A belsőépítészetben kitűnik a díszítőelemek bősége, amelyekre a kicsinyítés és az apró részletek a jellemzőek. És jellemző termékei a bájos művészeteknek a *biblotek*-k, a díszítésre szolgáló kis figurák és csecsebecskék.

Franciásan pikáns maga a stílus elnevezése is. A rokokó legjellegzetesebb díszítőeleme a kagylóhéj-motívum volt, franciául a *rocaille*, Vénusz istennő állandó jelképe, amely

egyértelmű szexuális szimbólum volt. E motívum kifejezte azt, amit Madame de Châtelet, Voltaire szeretője a következőképpen összegezett: „Ahhoz, hogy boldogok legyünk, először meg kell győznünk magunkat arról, hogy ebben a világban nem kell mást csinálnunk, mint kellemes érzéseket és benyomásokat kell szereznünk.”

A német rokokó, amelynek szintúgy a *rocaille* az uralkodó szimbóluma, az optikai illúziókeltés mesteri alkalmazásával látványos színpadképpé varázsolta a templomok és paloták belsejét. München talán legmegragadóbb élménye a csodálatos Asamkirche. És Prágában található a rokokó építészet egyik legjelentősebb alkotása, a Mala Strana-i csodálatos Szent Miklós templom.

Klasszicizmus: e stílus művészei az ókori modelleket tökéletesítették az ész és az örök, egyetemes értékeken alapuló erkölcsi felfogás szellemében. A festők a szobrászatból és a féldomborművekből merítettek ihletet, s műveiken, amelyek a természet idealizálását tükrözik, a forma, a rajzolat fontosabb, mint a színek árnyaltsága. És egy további, igen jellemző megfogalmazás innen: „az értelem szigorúsága: a klasszicizmus.” Az ókori Róma és Görögország örökül hagyott normája a XVIII. század második felében dogmaként, útmutatóként jelenik meg. A fennkölt felülkerekedett a bájoság otthoni ideálján.

A klasszicizmus az addigi gondolkodástól élesen különbözik a nagyfokú tudatosságával, ami a művészi gyakorlatra vonatkozó, eltérő álláspontok terjedős vitáiban is megnyilvánult. A művésznek ettől kezdve mindig az éppen érvényes akadémikus elveket kellett követnie. Ez utóbbi a mából visszatekintve bizonyos mértékig meglepővé is teszi, hogy a felvilágosodás gondolkodói, akik elutasították a rokokó felfogását, a klasszicizmust dicsőítették.

Markánsan jelenik meg a két stílus szembenállása az építészetben is. A ro-

kokóval szemben, amelyre az illúziókeltés és annak eszközeként az álperspektívák alkalmazása volt a jellemző, a klasszicizmus szakított a fantáziaszüleményekkel, és a funkcionális, nem dekorációs célt szolgáló építészeti elemeket részesítette előnyben.

Igen különös, bár korántsem előzmények nélküli termékek létrejöttére is vezetett a klasszicista felfogás. Hatalmak teljében a Bonaparték számos megbízást adtak a klasszicista Európa legnevesebb szobrászának, Antonio Canovának, aki a család tagjait gyakran mint a római patríciusok leszármazottait ábrázolta. Paolina Bonaparte Borghese-t mint *Vénuszt* örököltette meg, Napoleont pedig mint Marsot, a győztes hadistént ábrázolta *meztelenül*.

Ég és föld. A kötet íve a *bájos* művészettel kezdődik és Francisco de Goya Lucientes munkásságát bemutató fejezettel zárul.

Romantika, Realizmus és Szeceszzió – a 12. kötet.

A romantika számunkra elsősorban a XIX. századhoz kötődik. Ekkor vált divattá a nagy érzelmek kimutatása – a XX. századba pedig csaknem kötelezővé azok eltitkolása. Tragikus és nagyon jellemző az utóbbira, hogy a gyűlölettel tett kivételt.

Rousseau használja elsőként a „romantika” kifejezést érzés leírására. Esztétikai jelentést a szó Németországban kapott a XVIII. sz. végén. Az új művészeti tendenciákkal azonosuló mozgalmak közvetítésével terjedt el egész Európában. A „romantikus” jelző így a modernséggel, a „klasszikus” pedig a régi fogalmával kapcsolódott össze. (Mára ez is megváltozott) A romantika újfajta érzékenységet hozott, és utat nyitott a szubjektívizmusnak. A

romantikusok számára az „emberi” túlterjed a tudatos és racionális szférán – ebben az értelemben ők voltak a tudatalatti felfedezői. A romantikus ember a vizsgálódás új területét nyitotta meg: önmagát kutatta, a lélek világát. A romantika művészete megújította a formát és a tartalmat, elvetette a klasszikus mintákat, és az alkotást a művészi lélek kivételéseként fogta fel. Számára a természet többé nem pusztá háttér, hanem kozmikus színpaddá változott. A romantikus táj átveszi az embertől a főszerepet. Megjelenik egy új életérzés: a természet végtelenség, amely vonzza, s ugyanakkor rettegéssel tölti el a művészt.

A romantika mozgalma heves reakciókat váltott ki a realizmus híveiből. Amíg a romantikusok nosztalgiával tekintettek vissza a múltba, a realisták a világnak a szubjektívizmussal ellentétes, új megközelítést szorgalmazták. Esményeiket nem a múltban, hanem a jövőben keresték. A XIX. sz. közepének esztétikai irányzataiban gazdagsági alapokon, de főként a marxista gondolat hatására alakult ki az „igazság” melletti határozott elkötelezettség. A realizmus inkább erkölcsi, mintsem esztétikai elvvé lett, feladata pedig az igazság leszögezése. Nagyon jellemző vonásként megjelent egy addig nem ábrázolt új témakör: a munkavégzés közben megmutatott ember. És a művészetek valami addig sohasem látott újat hoztak: kanonizálták a valóság sötét oldalának, a rütségnek az ábrázolását.

A kötet jól érzékelteti a XIX. század művészetének sokrétű és buja gazdagságát. Igazán megérdemelné, hogy tartalmát hosszan, részletekbe menően ismertessük. Ehelyett be kell érünk néhány téma, címszó felvonultatásával – abban a biztos tudatban, hogy ezek

önmagukban is bebizonyítják, feltétlenül érdemes elmélyedni benne. Íme: Az eklektika. * Izgalmas fejezetek a modern város kialakulásáról és az új technológiák építészetéről. * Utopista várostervezők. * Az Art Nouveau születése Belgiumban. * Az Art Nouveau Franciaországban. * Az osztrák szeceszzió. * A spanyol modernista építészet. * Gaudi. * A francia szobrászat. * Impresszionizmus a szobrászatban. * Degas. * Rodin. * A szimbolista szobrászat. * Klasszicizmus és romantika a francia festészetben. * David. * Ingres. * Delacroix. * Az angol romantikus festészet. * Blake látomásai (milyen kár, hogy csak egy képpel). * Természet és táj: William Turner. * A német érzelem. * Caspar David Friedrich. * A realista festészet Franciaországban. * Millet. * Courbet provokációja. * Az impresszionizmus. * Manet. * Monet. * Renoir. * A preraffaeliták. * A posztimpresszionizmus. * Cezanne. * Van Gogh. * Gauguin. * Toulouse-Lautrec. * Ensor. * Klimt.

Kár, hogy az iparművészetnek mindössze csak három és fél oldal jutott.

A könyvek ezúttal is elegánsak, nagyon szép kiállításúak. A műelemzések értékes segítséggel szolgálnak az olvasónak – az e téren járatlanokat pedig gyakorta csodálkozásra is késztetik, mi mindent lát az elemző az alkotásban, amit a pallérozatlanabb szem nem fedez fel.

Sajnálatos, hogy e kötetekben nincs név és tárgymutató. Ez már a részletgazdag ismertetések olvasása közben is megkönnyítené a visszakeresést, s vele a könyvek valódi művészeti lexikonként szolgálnának. És talán nem méltánytalan említeni, hogy a szöveg eleganciája olykor nem egészen tökéletes.

O. P.